

ACC. N:R M. 14230: 1-8.

Landskap: *Småland* Upptecknare: *Oscar Karlsson, Alghult*
Härad: *S. Möre* Berättare: " "
Socken: *Naredsjö* Berättarens yrke: *f.d. fönsterglasblåsare*
Uppteckningsår: *1955-56* Född år *1879 i Naredsjö*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Emigration. s. 1-8.

LuF 103

Skriv endast på denna sida.

Lup 103

1.

Emigration till Nordamerika från Sverige. Den förste personen, som jag i minna barndomsår lärde känna om, att han rest till Amerika, var en man vars namn var A. P. Tranström, bosatt före avresan på Sjöns Lilla Hörsfälla i Sjöns lund. Madesjö socken. Denne man måste ha rest någon gång omkring år 1862, att dömma av en skrivboks i min äga vilken bok tillhört min fader och varuti finnes en hel del anteckningar, bl. a. nämnde Tranströms amerikanska adress, vilken adress är prentad med följande bokstifter och lyder sålunda: Mr. A. P. Tranström, Chaul. Co. Jamestown. N. Y. North America.

Det har förhållit varit brev-växling mellan denne man och min fader. Ty på samma blad har jag antecknat följande: "Vad du skriver om David Trängst det är ingen sanning du skrivit."

På min 6-årsålder eller år 1885 eller senast 1886 emigrerade en bondes dotter från min barndomsby Sjöns lund, till Nordamerika. "Hon ska resa så långt långt" sade far "så det är många tusen mil". Vid samma tid rest många, vilka begått brott mot gällande lag, f. ex. stulit, eller annat grovt lagbrott, till Amerika. En sådan var "Lorises på galan född" från samma by. Denne senare kom hem från Amerika i min

barndom och vi små barn var mycket glada då han gav oss smäp-
gar, av vilken vara han lycktes ha mycket, ty han kunde från sin
lyxiska draga från den ena kopparslunden efter den andra. Även små
slantar var värdefulla på denna tid, man fick en rätt stor melkulle
för 2 öre hos handelsmannen Rydberg (föret är mig beskrivet i mina upp-
saker till arkivet). Av de personer som reste till Amerika från den frakt
jag skriver om, varo de flesta ungdommar. Tälunda emigrerade på
1880-talet från en gård i Håhult s.v., var en dykarkull på 13 barn,
varan 10 pojkar och 3 flickor, icke mindre än 10 till Amerika, där
var 8 pojkar och 2 flickor. Den flickan som stannade hemma blev
min svärmor, vilket måhända bidragit till att jag rätt väl
känner till de förhållanden jag här skriver om. Även hantverkare
och andra personer reste, de flesta för att förfjäna lite penningar.
Så var förhållandet med min svärfar vilken år 1888 reste till U.S.A.
via Liverpool, England. Han berättade att resan kom tog 3 veckor i
anspråk, räknat från Liverpool, England till New York. Han stanna-
de i Amerika under 3 år och arbetade vid bl. a. plåtk, såg verk.
Han talade ofta om hur "kvant och varmt det var då de jumbade rörde mellan

bräd skapplarna. Han hade också sett "Niagarafallen" och Sörfjärn. Både en
portlönare, tillverkad av Svärdshus. Den finnes ännu bland mina 100-
tal samlingar i mitt hem. År de två systrar, som från Råbäck
emigrerade, blev en manlig av dem mördad. Han hade sparat sig
lite penningar och blev en kväll funnen liggande på en jern-
vägsruts i Skogen, så placerad att det skulle se ut så, att han
blivit trädd av jernvägs-tåget. Det blev aldrig vederligt
om banemannen var; dock hade svenskarna starka misstankar
mot en svensk kamrat, vilken ibland kunde dra flera pen-
gar än normalt var. Den sistnämnde blev med tiden så med-
bjud att han hela sitt återstående liv fick gå framåtlöjd, så
kraftigt att hans händer ofta släpade på marken. "Guds stoff
redan här på jorden" var grannarnas kommentar.

För mig förefaller det att de flesta som emigrerade från
den ort jag bäst känner till, Maderja och Råbäck, var i resp.
Holmar och Stranabergs län, vara landsmän och d:o döttrar.
Torpare och arbetare hade inte sådana inkomster att de kunde spara
sitt resan och att låna medel var ej lätt utan fullgod borgen.

Denna siffrämärda kategori av befolkningen, som i min födelsely
Sigtis leryd i Madesjö, varo åtminstone 3 dubbelt mot Söndernas an-
tal. Bandgärdarnas antal var 2 men barnens och backslugarnas antal
närmare ett 20-tal och desto fattigare de varo tycktes mig barnkul-
larna vara stora. Därför var det mest bandböner och de döttern
som emigrerade. Av de emigranter jag bäst känner till har deras
utkamsmöjligheter i Amerika berättat sig, är mina 4 söstrar
vilka emigrerade i början på 1900-talet. De lags sig alla sam-
ma namn, nämligen namnet Norton. Helt "hog land", vilket
gratis upplåt av staten. Landet var beläget i södra Dakota och
närmaste ort eller stad hette "Ledak Pool". Han skrev att landet var
prärie och det var bara till att plöja, så ut störda. För och soim
samt hästar varo de djur han ägde och drev sitt jordbruk med.
Vargar var det mycket av och han lög på nakt med geväret i
hand natt efter natt och många varo de vargar han på detta
rätt medlade. Staten betalade bra premie för varje medlygd varg
och även huden, väl torkad, betalades bra. Då han omkring
år 1928 var här i Sverige och såg hur vi fordrade våra grisar.

tyckte han att det var lite kamligt att grisen fick smat så 4 ggr
dagligen. "jag kör ut ett lass majs och kämmer det i hoar eller
direkt på fältet och sedan får grisarna äta här de vill."

Efter ett 30-tal år som farmare var han belåten med den sortens
liv, förvalde farmen och vistades nu i "Rivervaid" Hall. Han var här i
Sverige år 1950 maj-juli. Tvänne av dem varit glas arb. och arbetat
de bl. a. varit i Pittsburgh. Harald avled efter endast några måna-
ders vistelse vid ett smygglasbruk i staden Pittsburgh och hans bröder
John, som även var glasarbetare, blev mördad i en partgång
i samma stad, då han var på väg till sitt arbete.

Orsaken till emigrationen var den låga levnadsstandarden här
i landet, ävensom andra sociala förhållanden. Det kom ofta brev
med idel beröm och skänkelningar av förhållandena i landet
"däröver", däremot hörde jag icke några nämna religion som drivfjäder
för emigration. Motvilja mot militärfjäml var ofta motivet hos den
manliga delen av emigranterna, dock emigrerade flera kvinnor än män
från denna ort. Som jag förut nämnt var det oftast svordom i brev
från förut raka emigranter som påverkade hemmarörande fränder

och vänner att resa. Tidningar, på svenska tryckta, kom ofta hem till anförändrar i Sverige och påverkade säkerligen många att resa. Detta och "frihillsjetter" från utresa nära anförändrar utgjorde stimulans på hemmarörandes beslut. Agenter som påverkade hörde jag till, det var säkert, som förut skrivits, utresaställningar och vänner förord, jämte återvändande emigranter innesat av penningar, som var orsak till den fortsatta utresan av emigranter. Oftast var det på emigrant- kontor i städer som till värmast som "papper" erhöles och postens expeditionernas män var de som i stor uträkning, med eller mot sin vilja, fick vara hjälpredda åt den som följt "amerikafeber". Vad jag minnes, var det oftast förutörandes emigranter förord om landet "derover" som var stimulerande, dock "rymd" oftast sådana, som på ett eller annat sätt kommit i konflikt med "rättsen" för att undgå straffpåföljd. En annan orsak var att undgå värmplikts fullgörande som påverkade den manliga befolkning. Värmplikts-utbildningstiden ökades omkring senaste sekelskifte till 90 dagar.

I den ort jag skriver om var det, vad jag kan minnas, ingen som lärde sig tala engelska, säkerligen beroende på att de flesta lärde på att först emigrerade vänner och släktingar, till vilka de ännu så reser, skulle lära den några nödvändiga ord engelska. Den tid jag känner till är ju från slutet av 1880-talet, dels 1890. d. o. De, vilka jag minner som de första "amerikaresorna", hade en d. k. "amerikakoffer" varuti de medlade de alla nödvändigaste kläder- och andra persedlar. Fuktian på gård och djur var, för de som ägde sådana, allmänt förekommande i den ort detta handlar om. Förtlighet och ceremonier i samband med amerikaresor, vet jag ingen ring om. Sådant såg jag aldrig. Infattningen till de amerika-resande var nämnts djältan, (den växte inte fruktande) Den övervägande delen ja man har rätt att säga de alla flesta från denna ort reste över Göteborg. Resan den tid jag minner gick dock över Skutan, dels på järnväg (senare tid alltid på järnväg. Då min svärfar år 1888 reste till Amerika tog det i. e. 3 veckor att vara ombord på båten. Bland platser i Amerika varst emigranterna från denna ort blaga med sina boplatser varo. Språk förut nämnda orter och platser följande: Portland, Minneapolis, Chicago

och Lodge Pool. Effter hade de sig ämna resa till "Kalifornien" utan att nämna någon ort eller stad. Trots att det från gården Rullstary, som jag förut skrifvet om, emigrerade 10 kyrkor till Amerika på 1880-90-talen, har det icke lyckats för vår Hembyggsförening att därifrån finna ett enda Amerikabrev, och ändå är gården ifråga blott i andra stället i den av emigranterna. En svägers till minnens (avlidna) broder, reste tidigt till Amerika och skickade ofta hem brev men tyvärr äro alla dessa brev förlorade och samma är förhållandet bl. alla jag kontaktat i denna angelägenhet.

Jag kände några av återvändande emigranter, vilka vid hemkomsten förväroade: antingen sina föräldrars eller och andra mindre s. k. "bondgårdar" uti sin födelseby. Bland dem var en svägers till minnens (avlidna) broder, Hans Elybrand, Bötnegård i Fräckeåby. Svärfader till mig, som var snickare, ägnade sig åt möbel- och byggnadssnickeri, såväl före resan till Amerika, dertädes och tillika efter hemkomsten, varvid alla slags möbler tillverkadades "för hand" d. v. s. utan hjälp av något slag av maskiner, utan endast hand-verktyg: kyrkor, säg, stämjärn e. l. c.